

این اساس در شهر لیورپول شروع و ابتدا با سرمایه های صرفه جوئی کارگران تشکیل شده و پس از طی يك دوره قوس صعود و نزولی در خصوص جریان ورکود این شرکت ها بالاخره کارشان بجائی رسید که در سال ۱۹۲۴ یکصد و پنجاه هزار لیره به معارف انگلستان هدیه دادند - در صورتیکه سرمایه اولیه شان ۴۸ لیره بوده است فواید این دونوع شرکت بسیار و نیز مربوط بآمایش حال کارگران میباشد و نیز اصول سرمایه داری و ترقی اقتصادی را در آنها تشویق می نماید

حقوق تجارتي

جواب آقای عزیزالله حائمی داوطلب ۳۵ از دبیرستان ۱۵ بهمن

سؤال اول - اسنادیکه شرکت ها منتشر میکنند

سؤال دوم - انحلال و تصفیه شرکت ها

اولا مقصود از اسناد:

این جانب سؤال اول را انتخاب و جواب عرض مینمایم:

هر شرکت تجارتي اعم از عادی و ضمانتی و سهامی و مختلط و غیره میتواند اسنادی منتشر نماید ولی بدیهی است انتشار اسناد که جزء اساس عمل آنها باشد بجز در شرکت سهامی مورد پیدا نمی گند - بنابراین اسناد تجارتي یعنی اسناد انتشاری شرکت دو نوع خواهد بود:

Bon که بمنزله تصدیق طلب صاحبان سرمایه و این موضوع فقط مربوط بمواردی است که شرکتها احتیاج

اول - تعهد نامه ها

بقرضی پیدا می کنند و این نوع اسناد تفاوت های کلی با سهام معمولی دارد که در خاتمه مطلب عرض خواهد شد

که در شرکتهای سهامی عادی و شرکت های مختلط سهامی وجود دارد - و سند مهم انتشاری شرکت ها همین سهم است

دوم - سهام -

که توضیحات و اختصاصات فراوان دارد. اینک شرح آنها:

ثانیاً - تعریفات کلی سهم و اختصاصات سهم‌ها

در شرکت‌های سهامی میزان سرمایه هر قدر باشد سهام بایست متساوی باشد و هم چنین قطعات سهام بدین معنی که نمی‌توان در سهام تبعیضی قائل شد مثلاً در یک شرکت ۱۰۰۰۰۰ ریالی دو نوع سهم یکی ۵۰۰ و دیگری ۱۰۰۰ ریالی قائل شد. اصل تساوی سهام صفت مشخصه آن وجود اعتبار آن از حصة در شرکت‌های

آقای دکتر ابوتراب نقیسی شاگرد اول
شعبه طب از دانشکده طب و دندانسازی
و دوا سازی

ضمانتی است. دیگر از اختصاصات

سهام قابلیت نقل و انتقال

آنهاست باین معنی که هر دارنده سهم

میتواند بدون رضایت سایر شرکاء

سهم خود را بدیگری منتقل کند -

سوم وضعیت دارنده یک سهم

بهیچ وجه تغییری در امور شرکت

نمیدهد باین معنی که ورشکستگی

یا حجر - یا افلاس - یا فوت دارنده

سهم موجبات بطلان شرکت را

فراهم نمینماید.

چهارم آنکه مسئولیت صاحب سهم محدود به میزان سرمایه است که شرکت

آوردد یعنی اگر شرکت ضرر کرد بهمان اندازه سهم صاحب سهم متضرر شده و اگر

منفعت برد به نسبت سهم خود نفع حاصله را وصول میکند.

پنجم هر کس میتواند سهم بخرد و شخصیت او دخالتی در خرید سهم ندارد.

در شرکت‌های سهامی قانون مقدار معینی را قید نموده که کمتر از آن

نمی‌توان سهام را تقسیم نمود (مقصود مبلغ است) بدین معنی که اگر سرمایه شرکت

تا ۲۵۰۰۰ ریال باشد هر سهم یا قطعات سهم که کمتر از ۵۰ ریال نخواهد بود یک نکته

آن است که در شرکت‌های تعاونی تولید یا مصرف اگر بصورت سهامی در آید ممکن

است قطعات سهام تا ۱۰۰ ریال هم تنزل یابد. و اگر زائد بر آن کمتر از یکصد

ریال نمیشود در مورد پرداخت قیمت این سهام نیز قانون مقرراتی مقرر داشته است که درحین پرداخت یا تعهد قسمتی از آن مثلاً يك نك آنرا بایست قبلاً پرداخت نمود و در هر صورت وجهی که پرداخته میشود نباید کمتر از پنجاه ریال باشد.

این قبیل تسهیلات و اعتبارات که در سهام موجود است در حصص و تقسیمات شرکتهای ضمانتی و یا مسئولیت محدود و غیره موجود نیست و از همین جهت است که شرکت های سهامی دائره عملیاتشان وسیع تر و از نظر اقتصادیات مملکتی نیز مهمتر است. بطوریکه ورشکست شدن شرکت سهامی ضرر مهمی بکشور خود زده و نیز با شرکت سهامی اقدام بکارهای مهم و عظیم از قبیل حفر کانال، استخراج معادن و تسطیح طرق و غیره را میتوان عملی نمود.

ثالثاً - انواع سهم و مزایای هر يك

الف - تقسیم کلی ب - تقسیمات مشروح

الف - در شرکت های سهامی میتوان گفت بطور کلی دو نوع سهم وجود دارد: - یعنی سهام از حیث صورت بدو دسته تقسیم میشوند:

- ۱ - سهام بی اسم
- ۲ - سهام با اسم

اول سهام بی اسم - این اسهام بطور سند در وجه حامل و دارنده آن متصرف و مالك شناخته شده نقل و انتقال آن بوسیله قبض و اقباض صورت می گیرد. و برای خرید و فروش آن تشریفات خاصی لازم نیست. باین سهام اوراق مخصوصی متصل شده که بنام (Coupon) و نماینده اخذ منافع سهام میباشد. هر کس اوراق مزبور را بشرکت ارائه دهد منافع مربوطه را اخذ خواهد نمود و احتیاجی ب ارائه اصل سهم نیست.

دوم سهام با اسم - این نوع سهام بطوریکه از اسم آنها استنباط میشود دارای اسم اشخاص مخصوص و در دفاتر شرکت بطرز مخصوصی ثبت میشود. خرید و فروش و نقل و انتقال این سهام قدری اشکال دارد. باین معنی که برای انتقال آن بایست در دفاتر شرکت عمل شده و انتقال دهند و گیرنده دفتر شرکت را امضا نمایند. برای دریافت منافع سهام یا اسم ارائه عین سهم نیز لازم خواهد بود.

فواید و مضار هر يك از این دو نوع سهام

نسبت بفوائد و مضار این دو نوع سهام عقاید مختلف موجود است. دسته میگویند سهام بی نام از نظر سرعت انتشار و خرید و بنفع شرکت های سهامی می باشد و برخی دیگر معتقدند که سهام با اسم بهتر عایدات شرکت را تامین نموده و نیز در مورد فقدان سهام و فوت دارندنده سهام ضرری بدارنده سهم وارد نمیشود. و در موقع اخذ مالیات فرار از پرداخت مالیات در مورد سهام بی اسم خیلی آسان است

از چپ بر راست : ۱ - دکتر رضا مهران شاگرد اول شعبه دندانسازی از دانشکده طب .
۲ - دکتر حشمت فرهموند شاگرد دوم شعبه دندانسازی از دانشکده طب .

این نکته را نیز نباید نا گفته گذارد که در صورت فقدان سهام با اسم اطلاع بشرکت لازم خواهد بود تا شرکت در دفاتر خود مراتب را قید و سهم جدیدی بدارنده آن تسلیم کند ولی در صورت فقدان سهام بی اسم بایست نمره آن در مجله رسمی درج و توسط دلالان رسمی بورس با اطلاع برسد

در انگلستان در بدو امر

طرفدار جدی سهام با اسم بوده و در فرانسه بی اسم را ترجیح میدادند - نسبت باین نوع سهام در هر مملکتی مقررات خاصی وجود دارد مثلاً در ایتالیا سهام بانگ های اعتباری قطعاً باید با اسم باشد و در انگلستان سهام بانگ های ناشر اسکناس مخصوصاً در اسکاتلند نیز دارای همین خواص بوده (علاوه بر آن مؤسسين بانگ از تمام دارائی خود ضامن عملیات بانک هستند)

ب - انواع دیگر سهام و مقررات راجع به هر يك

سهام مهمه دیگری که میتوان ذکر نمود عبارت اند از :

سهام غیر نقدی - سهام مؤسسين - سهام ممتاز - سهام تمتعی - سهام
قرضه - سهام معوقه

و شرح هريك از آنها بشرح ذيل ميباشد :

۱ - **سهام غير نقدی** - ممکن است در شرکت سهامی و غیره مقداری از سرمایه اش غیر نقدی از قبیل ادوات - ماشین - امتیاز نامه حق اختراع و غیره باشد این نوع سهام بایست در مجمع عمومی شرکت با حضور عدّه از شرکاء نقدی که لااقل دارای نصف سرمایه نقدی شرکت باشند تقویم و در صندوق شرکت ودیعه گذارده شود در هر کشوری مقرراتی راجع بمدت عدم انتقال آنها وضع شده مثلاً در ایران تا مدت دو سال قابل نقل و انتقال نیست

۲ - **سهام مؤسسين** - این سهام در حقیقت تشویق و پاداش زحمات کسانی است که در تشکیل شرکت یا در پیشرفت امور مربوط بآن خدمات شایانی انجام داده و بعنوان حق الزحمه خود دریافت دارند - این سهام در صندوق شرکت ودیعه گذاشته شده و از منافع خالص سالانه شرکت پس از وضع حقوق و منافع سایر سهام بهره مند خواهد شد

پس از انحلال شرکت به نسبت سهم خود در دارائی شرکت ذیحق ميباشد ولی پرداخت حق سایر طلبکاران شرکت بر آنها مقدم خواهد شد

۳ - **سهام تمتعی** - هر شرکتی لازم میداند مقداری از سرمایه شرکاء خود را بپردازد زیرا در موقع انحلال شرکت دچار صدمات و در دسر نباشد و ممکن است سرمایه شرکت در آن موقع مطابق اوراق اعتباری نباشد و این موضوع باین طریق خواهد بود که چون قسمت مهمی از سرمایه شرکت بعنوان سرمایه ثابت را کد خواهد ماند و یا ضمن ماشین آلات و غیره مستهلك شده و از بین میرود لذا ممکن است در حین انحلال سرمایه موجود شرکت بقدر طلبکاران او نباشد از این جهت در شرکت های سهامی ترتیبی را مقرر داشته اند که بموجب آن در مواعد معینه و بحکم قرعه سرمایه عدهای از شرکاء را پرداخته و حساب آنها را تصفیه مینماید

پرداخت این مبلغ سبب نخواهد شد که صاحبان سهام روابطشان بکلی با شرکت قطع شود - بلکه شرکت در این قبیل موارد تصدیق نامه هائی بآنها خواهد داد که موجب وجود منافعشان در شرکت بوده و این نوع سهام که باسم سهام تمتعی نامیده میشوند از منافع خالص شرکت پس از برداشت سایر منافع و هزینه عمومی و اداری شرکت حق استفاده را خواهند داشت . این موضوع قانوناً هم صحیح است زیرا قسمتی از سرمایه موجود شرکت منافع می باشد که از این سهم در شرکت مانده و یا جزو ذخیره شرکت شده یا جزو سرمایه ثابت باقی است .

۴ - سهام ممتاز - در پاره از شرکتهای سهامی برای پاره از سهام

حق اولویتی قائل میشوند که در مورد پرداخت منافع یا پرداخت اصل سرمایه بر سایر سهام رجحانی داشته باشند این نوع سهام را سهام ممتاز یا ترجیحی گویند

بعضی ها وجود سهام ممتاز را خلاف قانون و انصاف میدانند ولی اصل قضائی این امر را اجازه داده و میگوید کسی که حاضر میشود در

مواقع سخت کومک نموده و سرمایه خود را آقای عباس تاج شاگرد اول دوره دوم متوسطه بنیاد میاندازد این استفاده را میتواند نمود

شعبه علمی از دبیرستان ایرانشهر

۵ - سهام قرضه - موقعیکه شرکت های سهامی احتیاج بقرضی پیدا

میکند سهام جدیدی انتشار میدهند که باسم سهام قرضه نامیده میشود وجه امتیاز این سهام از سایرین اولاً ربح سرمایه ایست که بآنها داده شده و علاوه بر آن از منافع خالص شرکت استفاده مینماید - در مواقع انحلال شرکت نیز پرداخت آن بر سایرین مقدم است - و برای سهام قرضه امتیازات دیگری هم قائل شده اند که جزو امتیازات آنها نیز داده میشود

۶ - سهام موقه - وقتی که سرمایه شرکتی استهلاک میشود برخی

از اسهام در دریافت منافع و اصل از سایرین عقب ترند و این اسهام از قبیل سهام مؤسسين، سهام تمتعی و سهام معوقه خواهد بود.

رابعاً - تعهدنامه و امتیاز آن با سهم

سواى اسهامى كه فوقاً شرح داده شد شركت‌ها و مؤسسات تجارتي در مرقع احتياج بقرض اوراق جديدى انتشار ميدهند كه به تعهدنامه موسوم است و اين در حقيقت قبض رسيدى است كه شركت ب سرمايه دار ميدهد از نظر استفاده‌اى كه از پول او نموده است.

تفاوت مهم تعهدنامه و سهم از اين قرار است:

۱ - دارنده تعهدنامه طلبكار شركت است و دارنده سهم شريك آن مى باشد.

۲ - دارنده تعهدنامه فقط ربح سرمايه خود را محقق است و در منافع دخالتى ندارد يعنى هر قدر منافع زياد و كم باشد بحال او فرقى ننموده و حق خود را مطالبه خواهد نمود.

۳ - در موقع انحلال شركت پرداخت طلب دارنده تعهدنامه مقدم بر طلب صاحبان سهام خواهد بود.

۴ - دارنده تعهدنامه حق مداخله در مجامع عمومى شركت و حق رأى را ندارد.

برای این نوع تعهد نامه امتیازات و جوایز دیگری نیز در شرکت ها معمول است مثلاً مبلغ دریافتی را کمتر از مبلغ اسمی سند تعیین مینمایند و یا به حکم قرعه باین اوراق جوایز مخصوصی تسلیم مینمایند.